

Іван Яценко

Теоретико-гносеологічна конструкція питань, які ставляться у процесуальному документі про призначення судово-ветеринарної експертизи щодо дефектів надання ветеринарної допомоги

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.20>

УДК 340.6:636.09:165.6/8

Іван Яценко,

д-р вет. н., професор, Державний біотехнологічний університет,
м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8903-2129>,

e-mail: yacenko-1971@ukr.net

Теоретико-гносеологічна конструкція питань, які ставляться у процесуальному документі про призначення судово-ветеринарної експертизи щодо дефектів надання ветеринарної допомоги

Мета статті – виокремити, концептуально обґрунтувати та здійснити комплексну систематизацію кола питань, що підлягають постановці на вирішення судово-ветеринарного експерта в процесуальних актах (ухвалі слідчого судді, суду, постанові слідчого чи прокурора) про призначення судово-ветеринарної експертизи (далі – СВЕ) у справах, пов'язаних із дефектами надання ветеринарної допомоги (далі – ДНВД), із подальшим їх структурно-функціональним аналізом та розкриттям праксеологічної значущості як інструменту оптимізації експертного дослідження й підвищення обґрунтованості, повноти та доказового значення висновку експерта.

У роботі вперше визначено та концептуально обґрунтовано системне коло питань, що можуть бути поставлені на вирішення судово-ветеринарного експерта під час призначення СВЕ органом досудового розслідування або судом у кримінальних провадженнях (справах), пов'язаних із правопорушеннями проти життя і здоров'я тварин, учиненими працівниками ветеринарної медицини. Сформульовані питання ґрунтуються на інтеграції положень формальної логіки, діалектики та системного аналізу, а також методів абстрагування, прогнозування і моделювання, що забезпечує їх методологічну вивірність, практичну спрямованість і підвищує ефективність експертного дослідження та доказове значення висновку експерта.

Запропонована добірка питань допоможе встановити факт наявності ДНВД та зафіксувати його результат, а також визначити, чи існує причинно-наслідковий зв'язок між цим дефектом і негативними наслідками для тварини.

Праксеологічне значення застосування запропонованої конструкції питань для розв'язання судової експертизи у зв'язку із ДНВД забезпечує позитивний вплив на ефективність її проведення й результативність, оскільки оптимізує обсяг, послідовність експертного дослідження, що в цілому є науковим підґрунтям для надання обґрунтованого й об'єктивного висновку експерта, як засобу доказування у судочинстві у найбільш оптимальні строки; розширює пізнавальні можливості органів досудового розслідування та суду.

Ключові слова: судово-ветеринарна експертиза, постанова слідчого і прокурора, ухвала слідчого судді й суду, питання, дефекти надання ветеринарної допомоги.

Постановка наукової проблеми. Одним із найбільш складних питань досудового розслідування та судового розгляду справ є кваліфікація дефектів надання ветеринарної допомоги (далі – ДНВД) І. Яценко¹. Оцінювання якості ветеринарної допомоги та, у разі необхідності, встановлення її дефектів належить до повноважень компетентних органів.

FUNDING

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

DISCLAIMER

The funder had no role in the study design, data collection and analysis, decision to publish, or preparation of the manuscript.

CONTRIBUTORS

The authors contributed solely to the intellectual discussion underlying this paper, case-law exploration, writing and editing, and accept responsibility for the content and interpretation.

CREATIVE COMMONS 4.0 ATTRIBUTION INTERNATIONAL (CC_BY_4.0)

Ця стаття з відкритим доступом, поширена на умовах Ліцензії атрибуції Creative Commons (CC_BY_4.0), що дає змогу необмежено використовувати, поширювати й відтворювати на будь-якому носії за умови посилання на оригінального(-их) автора(-ів) та джерела.

¹ Яценко І. Парадигма судово-ветеринарної експертизи [Paradigm of Forensic Veterinary Examination]: монографія. Харків: ННЦ «ІСІ ім. Засл. Проф. М.С. Бокаріуса», 2024. С. 283-313. https://drive.google.com/file/d/10Uo4V1AozIxeRCv_SS0UnIX2sYITyOH/view.

З огляду на те, що ДНВД є самостійним правовим інститутом, який тісно пов'язаний із інститутом відповідальності за жорстоке поводження з тваринами, порушенням ветеринарних правил і посяганнями на життя чи здоров'я тварин, у випадках встановлення причинно-наслідкового зв'язку між ДНВД і шкодою, завданою тварині, зокрема у вигляді погіршення перебігу захворювання, нанесення тілесних ушкоджень, каліцтва або навіть смерті), може постати питання про притягнення до відповідальності працівника ветеринарної медицини (далі – ВМ), який здійснював таку допомогу².

Для оцінки якості надання ветеринарної допомоги та виявлення її дефектності суб'єкт досудового розслідування або суд залучають спеціальні ветеринарні знання, доведеною формою яких є СВЕ. У зв'язку з цим, у слідства або суду виникає необхідність сформулювати та поставити на розв'язання судової експерти, як обізнаної особи, в постанові / ухвалі комплекс питань, які будуть покладені в основу складеного ним висновку, як джерела доказу в суді³. Проте й досі залишаються невпорядкованими та науково необґрунтованими питання, які можна адресувати судової експерти у разі проведення СВЕ за випадками ДНВД. Саме з цієї причини розробка та обґрунтування таких питань є актуальними і мають як теоретичну, так і праксеологічну цінність у сфері СВЕ та правоохоронної діяльності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Закордонні науковці вже всебічно досліджували питання ДНВД, пов'язаних із застосуванням ветеринарних ліків⁴, призначенням терапії⁵, анестезіологічним забезпеченням⁶, деонтологічними аспектами⁷, виписуванням ветеринарних

Ivan Yatsenko,*

**THEORETICAL AND
EPISTEMOLOGICAL
CONSTRUCTION OF
THE QUESTIONS THAT
ARE ASKED IN THE
PROCEDURAL DOCUMENT
ON THE APPOINTMENT OF
A FORENSIC VETERINARY
EXAMINATION REGARDING
DEFECTS IN THE PROVISION
OF VETERINARY CARE**

The purpose of the article is to single out, conceptually substantiate, and carry out a comprehensive systematization of the range of issues subject to the decision of a forensic veterinary expert in procedural acts (decisions of an investigating judge, court, resolution of an investigator or prosecutor) on the appointment of a forensic veterinary examination (hereinafter - SVE) in cases related to defects in the provision of veterinary care (hereinafter - DNVD), followed by their structural and functional analysis and disclosure praxeological significance as a tool for optimizing expert research and increasing the validity, completeness and evidentiary value of the expert's conclusion.

For the first time, the work defines and conceptually substantiates a systematic range of questions that can be put to the decision of a forensic veterinary expert during the appointment of the SVE by a pre-trial investigation body or a court in criminal proceedings (cases) related to offenses against the life and health of animals committed by a veterinary medicine worker. Formulated questions are based on the integration of the provisions of formal logic, dialectics and system analysis, as well as methods of abstraction, forecasting and modeling, which ensures their methodological accuracy, practical focus and increases the effectiveness of expert research and the evidentiary value of the expert's conclusion. The proposed selection of questions will help to establish the fact of the presence of the DVD and to record its result, as well as to determine whether there is a cause-and-effect relationship between this defect and negative consequences for the animal.

The praxeological significance of applying the proposed construction of issues for the solution of forensic expert examination in connection

² Larson M., Low R., Adler J. A., Schortz L., Shaw S. P., Blackie K., Grace K., Hsu Y. J., Wu A. M. Patient safety events cause harm across a variety of veterinary care settings: a global retrospective analysis. *J Am Vet Med Assoc*. 2025. 263(7):1-9. doi: 10.2460/javma.24.08.0523.

³ 3. Скрипка М. В., Бойко Ю. О. Практика патоморфологічних досліджень у визначенні дефектів надання ветеринарної допомоги [Role of Pathomorphological Researches in Identifying Deficiencies in Veterinary Care]. Мат-ли Всеук. наук.-прак. конф. викладачів і здобувачів вищої освіти «Актуальні питання ветеринарної морфології, патології та біотехнології», присв. пам'яті доктора ветеринарних наук, професора П.М. Гавриліна (1965-2020 роки життя) (Дніпро, 19-20 березня 2026 р.). Дніпро, 2026. С. 88-90. URI: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/13680>.

⁴ Lawson H. C., Musser M. L., Regan R., Moore A. S., Hohenhaus A., Flesner B., Johannes C. M. Toxicity, outcome, and management of anthracycline overdoses in 16 dogs. *Journal of Veterinary Internal Medicine*. 2022. 36(1):234-243. doi: 10.1111/jvim.16325; Barazowski J. A., Forsythe L. R., Gochenauer A. E. Assessment and categorization of medication errors in a veterinary teaching hospital. *Journal of the American Pharmacists Association*. (2003). 2025. 65(4):102362. doi: 10.1016/j.japh.2025.102362.

⁵ Hepworth-Warren K. L., Maynard-Swift E., Prange T., Colwell C., Stallings O., Derks K. G., Love K., Hepworth D. A., Marks S. L. Error reporting in a large animal veterinary teaching hospital identifies medication errors occur most often in the prescribing phase of therapy. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 2023. 262(3):1-7. doi: 10.2460/javma.23.10.0556.

⁶ Pinho R. H., Nasr-Esfahani M., Pang D. S. J. Medication errors in veterinary anesthesia: a literature review. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia*. 2024. 51(3):203-226. doi: 10.1016/j.vaa.2024.01.003; Robinson A. R., Cruz Benedetti I. C., Pang D. S. Multiple medication errors in the perianesthetic emergency management of a horse. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia*. 2024. 51(1):107-109. doi: 10.1016/j.vaa.2023.10.001; Pinho R. H., Robinson A. R., Pang J., Pang D. S. J. Perianesthetic Dose Calculation Errors by Veterinary Students During a Live Animal Teaching Laboratory. *Journal of Veterinary Medical Education Home*. 2025. 30:e20250037. doi: 10.3138/jvme-2025-0037; Pinho R. H., Tscheng D., Cheema J. S., Pang D. S. J. Incidence and type of voluntary reported perianesthetic medication errors in community veterinary clinics in Calgary, Canada. *American Journal of Veterinary Research*. 2024. 85(9):ajvr.24.04.0119. doi: 10.2460/ajvr.24.04.0119.

⁷ Schortz L., Mossop L., Oxtoby C., Bergström A., Wu A. W. Peer support after clinical incidents in veterinary care: Adopting the RISE (Resilience In Stressful Events) program. *PLoS One*. 2026. 21(1):e0341324. doi: 10.1371/journal.pone.0341324; Erratum for «Veterinary healthcare needs to talk more about error: For the wellbeing of our patients and medical teams». *Journal of Veterinary Internal Medicine*. 2023. 37(1):391. doi: 10.1111/jvim.16609; Chapman A. J., Bennett P. C., Rohlf V. I. Development and Evaluation of the Veterinary Nurse Burnout Prevention Survey (VNBPS). *Veterinary Sciences*. 2026. 13(1):56. doi: 10.3390/vetsci13010056; Santos L. C. P., Goodwin W. A., McArthur M. L. Navigating veterinary error disclosure: An examination of humble leadership and safety attitudes in veterinary practices in Australia. *Vet Rec*. 2025. 197(9):e5816. doi: 10.1002/vetr.5816.

with the Criminal Investigation Department ensures a positive impact on the effectiveness of its conduct and effectiveness, as it optimizes the scope and sequence of expert research, which in general is a scientific basis for providing a well-founded and objective opinion of an expert as a means of proof in court proceedings in the most optimal terms; expands the cognitive capabilities of pre-trial investigation bodies and the court.

Key words: forensic veterinary examination, decision of the investigator and prosecutor, decision of the investigating judge and the court, questions, defects in the provision of veterinary care.

Iwan Jazenko,*

THEORETISCHE UND EPISTEMOLOGISCHE KONSTRUKTION DER FRAGEN, DIE IM VERFAHRENSDOKUMENT ZUR BESTELLUNG EINER FORENSISCHEN TIERÄRZTLICHEN UNTERSUCHUNG HINSICHTLICH MÄNGELN IN DER TIERÄRZTLICHEN VERSORGUNG GESTELLT WERDEN

Der Zweck des Artikels besteht darin, das Spektrum der Fragen, die der Entscheidung eines forensischen Veterinärverständigen in Verfahrenshandlungen (Entscheidungen eines Ermittlungsrichters, Gerichts, Beschluss eines Ermittlers oder Staatsanwalts) über die Bestellung einer forensischen Veterinäruntersuchung (im Folgenden: SVE) in Fällen im Zusammenhang mit Mängeln in der tierärztlichen Versorgung (im Folgenden: DNVD) unterliegen, herauszuarbeiten, konzeptionell zu begründen und umfassend zu systematisieren, gefolgt von deren struktureller und funktionaler Analyse und Offenlegung praxeologische Bedeutung als Instrument zur Optimierung der Expertenforschung und zur Erhöhung der Gültigkeit, Vollständigkeit und Beweiskraft der Schlussfolgerung des Experten.

Die Arbeit definiert und konzeptionell erstmals eine systematische Reihe von Fragen, die der Entscheidung eines forensischen Veterinärverständigen bei der Ernennung eines SVE durch eine Ermittlungsbehörde oder ein Gericht in Strafverfahren (Fällen) im Zusammenhang mit Straftaten gegen das Leben und die Gesundheit von

рецептів⁸, лабораторною діагностикою⁹, хірургічним втручанням¹⁰, а також з'ясували роль штучного інтелекту у зменшенні помилок діагностичної візуалізації¹¹, акцентували увагу на важливість системного аналізу клінічних інцидентів задля зменшення ДНВД¹².

Вагомий внесок українських вчених у дослідження аналізованої проблематики полягає в тому, що вони всебічно проаналізували теоретико-гносеологічну конструкцію феномену ДНВД в СВЕ¹³, розробили й апробували відповідну методику судово-ветеринарного дослідження¹⁴, аргументували можливості СВЕ у визначенні ДНВД, які негативно вплинули на життя і здоров'я тварин, зокрема й щодо конкретних хвороб тварин¹⁵ та видів ветеринарної діяльності¹⁶.

⁸ McDaniel M., Glazier E PharmD Candidate, Truong N PharmD Candidate, Marsh L PharmD Candidate, Cahill N., Essel L. B., Melton B. L., Meyer E. G. Veterinary prescription errors in a community pharmacy setting: A retrospective review. *Journal of the American Pharmacists Association.* (2003). 2022. 62(2):512-518. doi: 10.1016/j.japh.2021.11.007.

⁹ Whipple K. M., Leissinger M. K., Beatty S. S. Frequency and classification of errors in laboratory medicine at a veterinary teaching hospital in the United States. *Veterinary Clinical Pathology.* 2020. 49(2):240-248. doi: 10.1111/vcp.12851; Wolfenden G., James F. E., Hung L. H. T., Bruce M., Thompson M. Comparative accuracy of two veterinary-calibrated point-of-care glucometers for measurement of blood glucose concentration in dogs. *Journal of Small Animal Practice.* 2022. 63(7):512-519. doi: 10.1111/jsap.13491.

¹⁰ Davidow E. B., Owen T., Rishniw M. Knowledge and attitudes towards surgical safety checklists: a survey of veterinary professionals. *Journal of the American Veterinary Medical Association.* 2023. 261(5):1-9. doi: 10.2460/javma.22.09.0405. PMID: 36626287.

¹¹ Burti S., Zotti A., Banzato T. Role of AI in diagnostic imaging error reduction. *Frontiers in Veterinary Science.* 2024. 11:1437284. doi: 10.3389/fvets.2024.1437284.

¹² Daly M. L. The case for quality improvement in veterinary medicine. *Journal of Veterinary Emergency and Critical Care.* (San Antonio). 2023. 33(1):11-15. doi: 10.1111/vec.13264; Sinmez C. C., Aykun A. I., Cengiz R. S. A retrospective study of pet owners' complaints against veterinary practices in Türkiye (2012-2021). *Journal of the American Veterinary Medical Association.* 2024. 262(9):1-8. doi: 10.2460/javma.23.10.0586; Turner M. Improving veterinary patient safety through systems analysis of clinical incidents. *Vet. Rec.* 2022. 191(12):496-498. doi: 10.1002/vetr.2559; Love L., Graham L., Love K. The use of a checklist reduces errors in equipment set-up by veterinary student anesthetists. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia.* 2025. 52(5):571-578. doi: 10.1016/j.vaa.2025.05.003; Alexander-Leeder C. A., Guess S. C., Waiting D. K., Davidow E. B. Medical errors: Experiences, attitudes and perspectives of incoming and outgoing final-year veterinary students in the USA. *VetRec.* 2022. 91(3):e1735. doi: 10.1002/vetr.1735; Giles G., Boland L. A., Kirkwood N., Ward M. P., Quain A. Categorising reported errors and incidents from morbidity and mortality meetings (M&Ms) in a small animal multi-specialty veterinary teaching hospital. *Australian Veterinary Journal.* 2025. 103(5):267-275. doi: 10.1111/avj.13426; Low R., Wu A. W. Veterinary healthcare needs to talk more about error: For the wellbeing of our patients and medical teams. *Journal of Veterinary Internal Medicine.* 2022. 36(6):2199-2202. doi: 10.1111/jvim.16554; Johann V. K., Busse C., Volk H. A., Kleinsorgen C. German Cat and Dog Owners' Views on Veterinary Error Handling: Communication and Transparency Concerns from Qualitative Interviews. *Animals (Basel).* 2025.15(20):2981. doi: 10.3390/ani15202981; Johann V. K., Kleinsorgen C., Volk H. A., Busse C. Expectations of dog and cat owners when dealing with veterinary errors and the emotional impact of such errors. *Vet Rec.* 2026. Jan 8. doi: 10.1002/vetr.70226.

¹³ Yatsenko I. Epistemological construction doctrine of the veterinary care defect phenomenon in forensic veterinary examination. *Law. Human. Environment.* 2023. Vol. 14, No. 3. Pp. 115-132. doi: 10.31548/law/3.2023.115; Яценко І. В. Дефект надання ветеринарної допомоги в аспекті судово-ветеринарної експертизи: дефініція, ознаки та чинники, що їх зумовлюють [Deficiencies in Provision of Veterinary Care from the Perspective of Forensic Veterinary Examination: Definition, Characteristics, and Contributing Factors]. *Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні питання ветеринарної медицини: реалії та перспективи - 2025»*, присв. 95-річчю від дня народження професора, д-ра біол. наук, засл. працівника освіти України, відмінника вищої освіти Чечоткіна Олексія Васильовича (Харків, 15 травня 2025). Харків, 2025. С. 96-101. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/fakulteti-instituti/fakultet-veterinarnoi-medicini/naukovo-profesijna-diynalnist-vykladachiv-fvm/>

¹⁴ Яценко І. В. Методика судово-ветеринарної експертизи з метою визначення дефектів ветеринарної допомоги. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2023. Вип. 4 (33). С. 57-86. doi: 10.32353/khrife.4.2023.05.

¹⁵ Яценко І. В. Можливості судово-ветеринарної експертизи у визначенні дефектів надання ветеринарної допомоги, які негативно вплинули на життя і здоров'я тварин. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. мат-лів Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 150-річ. від дня народж. відом. вчен.-кримінал., д-ра наук, проф. Рудольфа Арчибальда Рейса (Харків, 23.05.2025). Харків : ННЦ «ІСФ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2025. С. 228-533. URL: https://drive.google.com/file/d/18Gx1C_Etc500znhg0wfcopjrM0ESoo/view; Яценко І. Судово-ветеринарна експертиза як засіб оцінювання дефектів надання ветеринарної допомоги за базезіозу собаки [Forensic Veterinary Examination as a Means of Identifying Deficiencies in Veterinary Care for Canine Babesiosis]. Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні підходи у ветеринарній медицині: контроль заразних та незаразних хвороб тварин», присвячена 80-річчю від дня народження професора, доктора ветеринарних наук, А. В. Березовського (м. Суми, 27-28 листопада 2025 року). Суми, 2025. С. 12-16. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/24392248-64c5-45fe-8e72-9ba6f807920/content>.

¹⁶ Слівінська Л., Зінко Г., Рій М. Класифікація та визначення основних помилок у роботі лікаря ветеринарної медицини за внутрішньої патології у тварин [Classification and

Попри значний прогрес у наукових дослідженнях, досі не сформовано теоретико-гносеологічної моделі, яка б окреслювала перелік питань, що можуть бути поставлені у процесуальних документах щодо призначення СМЕ у випадках розслідування професійних правопорушень скоєних за участі фахівців у галузі ВМ. Також залишається недооціненим значення таких питань для підготовки висновків експертів та для подальшого розгляду справи в суді. Це, своєю чергою, підкреслює актуальність, наукову новизну та прикладну значущість нашого дослідження.

Мета статті. Виокремити, концептуально обґрунтувати та здійснити комплексну систематизацію кола питань, що підлягають постановці на розв'язання судово-ветеринарного експерта в процесуальних актах (ухвалі слідчого судді, суду, постанові слідчого чи прокурора) про призначення СВЕ у справах, пов'язаних із ДНВД, із подальшим їх структурно-функціональним аналізом та розкриттям прагматологічної значущості як інструменту оптимізації експертного дослідження й підвищення обґрунтованості, повноти та доказового значення висновку експерта.

Методи дослідження. Методологічна база дослідження – системний підхід, зумовлений специфікою теми роботи і пов'язаний із використанням діалектичного методу, методів логіки та інших загальнонаукових наукових методів, поміж яких: аналіз, синтез, аналогія; формально-логічний, логіко-граматичний, логіко-юридичний, системно-структурний, метод абстрагування, моделювання, прогнозування.

Емпіричною базою дослідження був аналіз висновків експертів за результатами проведених СВЕ щодо дефектів надання ветеринарної допомоги (3) виконаних упродовж 2024–2025 рр.

Викладення основного матеріалу дослідження. Предмет СВЕ тісно пов'язаний з експертними завданнями, які відображаються в питаннях, які можуть бути поставлені на розв'язання судветексперту, зокрема й за ДНВД. Тож важливість конструкції таких питань полягає в тому, що їх розв'язання судветекспертом дозволяє слідству й суду: встановити причинний зв'язок між діями працівника ВМ та шкодою, завдану тварині під час надання ветеринарної допомоги (далі – ветдопомоги); оцінити професійну обґрунтованість дій працівника ВМ та потенційне запобіжне значення своєчасного та правильного ветеринарного втручання для настання негативних наслідків; з'ясувати, чи була смерть або каліцтво тварини наслідком неправильно наданої ветдопомоги; є критерієм для визначення ДНВД, якщо своєчасна і кваліфікована ветеринарна допомога могла врятувати життя тварини. Нарешті, це питання є ключовим для юридичної оцінки та визначення відповідальності працівника ВМ, тобто визначити, чи є в діях працівника ВМ ознаки злочину або адміністративного проступку.

Відтак, автором цієї наукової роботи розроблено та запропоновано для практики теоретико-гносеологічну конструкцію питань, які ставляться у процесуальному документі про призначення СВЕ щодо ДНВД. Характеризуємо ці питання докладніше й обміркуємо їх значення для складання обґрунтованого й повного висновку експертів, а також для слідства та суду в процесі доказування правопорушень працівників ВМ.

1) Чи правильно, своєчасно та в достатньому обсязі діагностовано ушкодження (захворювання) у тварини?

Це питання є важливим для визначення ДНВД, оскільки правильність, своєчасність та повнота діагностики визначають ефективність усіх подальших лікувальних заходів і впливають на прогноз життя та стан здоров'я тварини. Це підтверджується тим, що по-перше, діагностика є першим і ключовим етапом ветеринарної допомоги; по-друге, неправильна, запізнана або неповна діагностика може призвести до призначення неправильного лікування, пропуску критичних ускладнень, погіршення стану або навіть смерті тварини; по-третє, питання дозволяє оцінити, чи було своєчасно та повно виявлено ушкодження чи захворювання, що є основою для визначення наявності ДНВД.

Tieren durch einen Mitarbeiter der Veterinärmedizin vorgelegt werden können. Formuliert Fragen basieren auf der Integration der Bestimmungen der formalen Logik, Dialektik und Systemanalyse sowie Methoden der Abstraktion, Prognose und Modellierung, was ihre methodische Genauigkeit und Praxisorientierung gewährleistet und die Wirksamkeit der Expertenforschung sowie die Beweiskraft der Schlussfolgerungen des Experten erhöht. Die vorgeschlagene Auswahl an Fragen hilft dabei, das Vorhandensein der DVD festzustellen und deren Ergebnis aufzuzeichnen sowie festzustellen, ob zwischen diesem Mangel und den negativen Folgen für das Tier ein ursächlicher Zusammenhang besteht.

Die praxeologische Bedeutung der Anwendung der vorgeschlagenen Problemkonstruktion zur Lösung der forensischen Sachverständigenprüfung im Zusammenhang mit der Kriminalpolizei gewährleistet einen positiven Einfluss auf die Wirksamkeit ihrer Durchführung und Wirksamkeit, da sie den Umfang und die Reihenfolge der Sachverständigenforschung optimiert, die im Allgemeinen eine wissenschaftliche Grundlage für die bestmögliche Bereitstellung eines fundierten und objektiven Sachverständigengutachtens als Beweismittel im Gerichtsverfahren darstellt; erweitert die kognitiven Fähigkeiten der Ermittlungsbehörden und des Gerichts.

Schlüsselwörter: forensische tierärztliche Untersuchung, Entscheidung des Ermittlers und Staatsanwalts, Entscheidung des Ermittlungsrichters und des Gerichts, Fragen, Mängel in der tierärztlichen Versorgung.

Ivan Yatsenko,

**CONSTRUCTION
ÉPISTÉMOLOGIQUE DES
QUESTIONS POSÉES DANS
LE DOCUMENT RELATIF
À LA DÉSIGNATION
D'ANALYSE SCIENTIFIQUE
VÉTÉRAIRE CONCERNANT
LES DÉFAILLANCES DANS
LA PRESTATION DES SOINS
VÉTÉRAIRES**

Cet article vise à identifier, à justifier conceptuellement et à systématiser de manière exhaustive l'ensemble des questions soumises à l'expert vétérinaire légiste dans les documents relatifs à la désignation d'une expertise

Identification of Common Errors in the Practice of Veterinary Medicine Regarding Internal Pathology in Animals]. Conference "Modern Methods of Diagnostic, Treatment and Prevention in Veterinary medicine" 2024. C. 74-75. URL: <https://nvlvet.com.ua/index.php/conference/article/view/5296>.

vétérinaire légiste en cas de manquements dans la prestation de soins vétérinaires, et à en procéder à une analyse structurelle et fonctionnelle. Pour la première fois, un ensemble systématique de questions pouvant être soulevées par un expert vétérinaire légiste lors de la désignation d'une expertise vétérinaire légiste par un organe d'enquête préliminaire ou un tribunal dans le cadre de poursuites pénales relatives à des infractions contre la vie et la santé des animaux commises par des professionnels de la médecine vétérinaire a été identifié et justifié conceptuellement. Les questions formulées reposent sur l'intégration des principes de la logique formelle, de la dialectique et de l'analyse systémique, ainsi que sur des méthodes d'abstraction, de prévision et de modélisation, ce qui garantit leur validation méthodologique, leur orientation pratique et accroît l'efficacité de l'expertise et la valeur probante de ses conclusions. La sélection de questions proposée permettra de déterminer la présence de défaillances dans la prestation de soins vétérinaires et d'en consigner les résultats, ainsi que d'établir l'existence d'un lien de causalité entre cette défaillance et ses conséquences néfastes pour l'animal. L'utilisation de cette structure de questions pour l'analyse scientifique vétérinaire relative aux défaillances dans la prestation de soins vétérinaires améliore l'efficacité et la pertinence de cette expertise, car elle optimise le volume et la séquence des recherches, qui constituent le fondement scientifique d'un avis d'expert objectif et étayé.

Mots-clés: analyse scientifique vétérinaire; décision de l'enquêteur et du procureur; décision du juge d'instruction et du tribunal; questions; défauts dans la prestation des soins vétérinaires.

Iwan Jacenko *

TEORETYCZNA I
EPISTEMOLOGICZNA
KONSTRUKCJA PYTAŃ
ZADAWANYCH W
PIŚMIE PROCESOWYM W
SPRAWIE WYZNACZENIA
KRYMINALISTYCZNEGO
BADANIA WETERYNARYJNEGO
W ZWIĄZKU Z UCHYLENIAMI
W ŚWIADCZENIU OPIEKI
WETERYNARYJNEJ

Celem artykułu jest wyodrębnienie, uzasadnienie koncepcyjne i kompleksowe ustrukturyzowanie zakresu zagadnień objętych orzeczeniem biegłego

Відтак, якщо судетексперт встановлює, що діагностика була неправильною, несвоєчасною або неповною, і це вплинуло на стан тварини, це є доказом ДНВД. Проте, якщо ж діагностика була проведена правильно і своєчасно, а негативний результат настав через природний перебіг хвороби, ДНВД не встановлюють, це може бути «нешасний випадок у ветеринарній практиці», який не тягне юридичної відповідальності працівника ветеринарної медицини.

Для судово-ветеринарного оцінювання правильності, своєчасності та достатності обсягу діагностики ушкодження (захворювання) у тварини судетексперт оцінює строки проведення діагностичних заходів; повноту і адекватність обстежень; відповідність дій сучасним ветеринарним принципам і стандартам. Тож можна зробити висновок щодо правильності – правильною / частково правильною / неправильною, оскільки встановлений діагноз відповідає / частково відповідає / не відповідає об'єктивним клінічним, патоморфологічним та лабораторним даним; щодо своєчасності – (своєчасною / несвоєчасною), з огляду на те, що діагноз був встановлений у межах оптимальних строків / із запізненням, що не вплинуло / могло вплинути / істотно вплинуло на перебіг захворювання та стан тварини; щодо повноти достатності обсягу – достатньою / недостатньою, оскільки обсяг проведених діагностичних заходів відповідає / не відповідає вимогам ветеринарної практики та сучасним науковим підходам (зазначаються діагностичні дослідження, які необхідно було провести, але їх не провели під час надання ветеринарної допомоги). У сукупності діагностика була належною / неналежною, що перебуває у прямому / непрямому / відсутньому причинному зв'язку з наслідками для здоров'я / смертю тварини.

Відтак, за результатами судово-ветеринарного дослідження (далі – СВД) робиться висновок про наявність або відсутність причиново-наслідкового зв'язку між недоліками діагностики та негативним наслідком для здоров'я і життя тварини.

2) Чи правильно було призначено тварині лікування ветеринарними працівниками та чи можливо було заздалегідь передбачити негативні наслідки хвороби (ушкодження)?

Аналізоване питання поєднує оцінку правильності лікування та прогнозованості негативних наслідків захворювання чи ушкодження.

З'ясування цього питання експертним шляхом дозволяє: оцінити, чи лікування було призначене відповідно до діагнозу, сучасних принципів і стандартів ВМ, а також клінічної ситуації; визначити, чи можна було прогнозувати ускладнення або негативні наслідки, і чи були вони враховані під час вибору терапевтичної схеми; важливо для встановлення професійної компетентності працівника ВМ, адже правильно призначене лікування має мінімізувати ризики ускладнень.

Визначення ДНВД прямо пов'язане із призначенням тварині лікування ветеринарними працівниками. Відтак, якщо судетексперт встановлює, що лікування було неправильним, невчасним або неповним, і це спричинило погіршення стану чи смерть тварини, це є доказом ДНВД. Якщо ж лікування було призначене правильно, але негативні наслідки не могли бути передбачені, ДНВД не встановлюють, а летальний результат або ускладнення розглядають як наслідок тяжкого перебігу хвороби, збігу обставин, тобто як «нешасний випадок в практиці ветеринарної медицини».

Для судово-ветеринарного оцінювання правильності призначення тварині лікування, судетексперт враховує відповідність призначеного лікування діагнозу та ветеринарним принципам, патогенетичним механізмам хвороби (ушкодження), стандартам; строки та обсяг проведених лікувальних заходів; можливість прогнозування ускладнень і відповідність терапії ризикам.

Щодо правильності призначеного тварині лікування за результатами СВД експерт робить висновок, що призначене лікування було (правильним / частково правильним / неправильним), оскільки обрана терапевтична тактика (відповідає / частково відповідає / не відповідає) встановленому діагнозу, клінічному стану тварини та сучасним вимогам ветеринарної практики. Зокрема, (застосовані препарати, їх дозування,

спосіб введення та тривалість лікування були обґрунтованими / містили недоліки (зазначаються які саме)). Таким чином, призначене лікування було (належним / неналежним), а негативні наслідки (були / не були) прогнозованими за даних обставин, що (перебуває / не перебуває) у причинно-наслідковому зв'язку з наслідками для здоров'я або загибеллю тварини.

Щодо можливості передбачення негативних наслідків захворювання (ушкодження) судветексперт у висновку має зазначити, що останні (могли / не могли) бути передбачені заздалегідь, виходячи з: характеру та тяжкості патологічного процесу, наявних клінічних ознак і динаміки їх розвитку, своєчасності та повноти діагностичних заходів; індивідуальних особливостей організму тварини.

З урахуванням наведеного, (існували / були відсутні) об'єктивні передумови для прогнозування несприятливого перебігу захворювання, що (мало / не мало) враховуватися при виборі тактики лікування.

На основі цього робиться висновок про наявність або відсутність причинно-наслідкового зв'язку між діями працівника ВМ та негативними наслідками для здоров'я і життя тварини.

Тож визначення правильності лікування та прогнозованості негативних наслідків дозволяє судветексперту оцінити ефективність дій працівника ВМ, наявність дефектів у наданні ветдопомоги та їхній вплив на стан або життя тварини.

3) Чи були об'єктивні показання для проведення термінового оперативного втручання у хворої тварини?

Це питання дозволяє встановити, чи негативний результат міг бути запобігнений своєчасним і правильним хірургічним втручанням. Тож розв'язання цього питання дозволяє визначити, чи існували медичні підстави для термінової операції, наприклад: загроза життю тварини, ускладнення за захворювання (травми), ризик загибелі плодів під час вагітності (у випадку кесарського розтину). Воно також є важливим для оцінки професійної компетентності працівника ВМ, бо своєчасність та обґрунтованість оперативного втручання часто визначає прогноз протікання хвороби, зокрема й травматичної.

Об'єктивне з'ясування підстав для проведення термінового оперативного втручання у хворої тварини прямо пов'язане з ДНВД. Тож, якщо судветексперт встановлює, що оперативне втручання у тварини необхідно було провести терміново, а цього не зроблено або проведено несвоєчасно, це є доказом дефекту у наданні ветеринарної допомоги. Проте, якщо ж термінового втручання не вимагала клінічна ситуація, відсутність операції не є дефектом, а негативний результат розглядають як наслідок тяжкого перебігу хвороби, тобто «нешасний випадок у ветеринарній практиці».

Для судово-ветеринарного оцінювання показань для проведення термінового оперативного втручання у хворої тварини судветексперт враховує клінічний стан тварини на момент звернення, наявність показань для термінового оперативного лікування відповідно до стандартів ВМ, строки та обґрунтованість хірургічного втручання.

Виходячи з аналізу матеріалів справи, клінічної документації та результатів досліджень, встановлено, що проведення термінового оперативного втручання у хворої тварини (було / не було) обґрунтоване наявними об'єктивними показаннями, які включають: гострий характер патологічного процесу, загрозу життю або значне погіршення стану тварини, неефективність консервативного лікування, наявність ускладнень тощо. Враховуючи клінічний стан тварини на момент звернення та надані діагностичні дані судветексперт приходить до висновку, що оперативне втручання було доцільним та своєчасним / не мало достатніх підстав. Відсутність належних показань або нечасне проведення втручання могло спричинити погіршення стану тварини / розвиток ускладнень / негативні наслідки для здоров'я або життя тварини. Таким чином, (існували / не існували) об'єктивні ветеринарні підстави для проведення термінового оперативного втручання, яке (перебуває / не перебуває) у причинно-наслідковому зв'язку з подальшим перебігом захворювання та його наслідками для тварини.

4) Чи правильно, було проведено оперативне втручання у тварини?

medycyny weterynaryjnej w czynnościach procesowych (orzeczenia sędziego śledczego, sądu, uchwała sędziego lub prokuratora) o wyznaczeniu kryminalistycznego badania weterynaryjnego (dalej – SVE) w sprawach związanych z uchybieniem w świadczeniu opieki weterynaryjnej (dalej – DNVD), a następnie ich analiza strukturalna i funkcjonalna oraz ujawnienie znaczenia prakseologicznego jako narzędzia optymalizacji badań eksperckich i zwiększenia aktualności, kompletności i wartości dowodowej wniosków biegłego.

W pracy po raz pierwszy zdefiniowano i uzasadniono koncepcyjnie systematyczny zakres zagadnień, które mogą zostać poddane decyzji biegłego medycyny sądowej weterynarii podczas powołania SVE przez organ dochodzeniowy przedprocesowy lub sąd w postępowaniu karnym (sprawy) dotyczącym przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu zwierząt popelnionych przez pracownika medycyny weterynaryjnej. Formulowane pytania opierają się na integracji założeń logiki formalnej, dialektyki i analizy systemowej, a także metod abstrakcji, prognozowania i modelowania, co zapewnia ich trafność metodologiczną, praktyczne ukierunkowanie oraz zwiększa efektywność badań eksperckich i wartość dowodową wniosków biegłego. Zaproponowany dobór pytań pozwoli na ustalenie faktu obecności DVD i zarejestrowanie jego wyniku, a także ustalenie, czy istnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy tą wadą a negatywnymi konsekwencjami dla zwierzęcia.

Prakseologiczne znaczenie zastosowania proponowanej konstrukcji zagadnień do rozwiązywania biegłego sądowego w powiązaniu z Wydziałem Dochodzeniowo-Śledczym zapewnia pozytywny wpływ na efektywność jego prowadzenia i efektywność, gdyż optymalizuje zakres i kolejność badań biegłego, co w ogólności stanowi naukową podstawę do przedstawienia uzasadnionej i obiektywnej opinii biegłego jako środka dowodowego w postępowaniu sądowym w najbardziej optymalnych warunkach; poszerza możliwości poznawcze organów postępowania przygotowawczego i sądu.

Słowa kluczowe: kryminalistyczne badanie weterynaryjne, decyzja sędziego i prokuratora, decyzja sędziego śledczego i sądu, pytania, wady w świadczeniu opieki weterynaryjnej.

Розв'язання цього питання судветекспертом є важливим у справах, що стосуються можливої ветеринарної помилки, жорстокого поводження з тваринами або службової недбалості працівника ВМ. Тож метою з'ясування питання для слідства і суду є з'ясування, чи дії працівника ВМ відповідали затвердженим ветеринарним протоколам, стандартам та методикам; операція була виконана професійно, технічно правильно та з дотриманням вимог асептики, анестезії, хірургічної техніки; можливі ускладнення були наслідком патології, а не неправильних дій працівника ВМ.

Під час визначення дефектів оперативного втручання судветексперт аналізує ветеринарні документи (історію хвороби, протокол операції тощо), та оцінює якість та відповідність процедури ветеринарним стандартам, зокрема, дії працівника ВМ перед, під час та після хірургічного втручання; правильність обрання методики хірургічної операції, дотримання технічних правил проведення операції; забезпечення умов асептики, анестезії; підготовки та післяопераційного догляду, відповідність дій працівника ВМ вимогам інструкцій, наказів Держпродспоживслужби, навчальним методикам ветеринарної хірургії тощо.

Розв'язання аналізованого питання за допомогою СВЕ є важливим для встановлення можливої пропускної або недбалості, зокрема, чи допустив працівник ВМ помилки, що могли призвести до травм, ускладнень або загибелі тварини, а також, чи є в його діях ознаки службової недбалості або непрофесійності. Це допомагає встановити причинний зв'язок між діями працівника ВМ та негативними наслідками оперативного втручання, окреслити підстави для притягнення працівника ВМ до відповідальності, а також з'ясувати, чи було втручання законним та обгрунтованим; чи не було порушено законодавства про захист тварин від жорстокого поводження.

Отже, розв'язання цього питання дає можливість судветексперту провести кваліфіковану оцінку хірургічної операції, а слідству та суду — вирішити, чи були дії працівника ВМ правильними, обгрунтованими та професійними, або навпаки — такими, що спричинили шкоду здоров'ю тварини.

На підставі аналізу наданих матеріалів, клінічної документації, протоколу проведеного оперативного втручання та відповідних методичних рекомендацій ВМ судветексперт встановлює, що проведене оперативне втручання у тварини було: належним / частково належним / неналежним; правильність підготовки та анестезії: проведена належним чином / містила недоліки (зазначаються які конкретно)); техніка хірургічного втручання: відповідала / частково відповідала / не відповідала стандартам та методичним рекомендаціям щодо даного виду оперативного втручання; обсяг та послідовність хірургічних дій: відповідав / не відповідав сучасним клінічним протоколам; постопераційне забезпечення та контроль стану тварини: були / не були виконані у повному обсязі, що могло / не могло) вплинути на перебіг післяопераційного періоду; у сукупності проведене оперативне втручання було / не було виконане згідно з вимогами методичних рекомендацій, а наявні відхилення є / не є фактором, який міг вплинути на результат лікування та стан тварини. У разі виявлення відхилень зазначає конкретні недоліки.

5) Чи своєчасно була надана ветеринарна допомога тварині? якщо ні, то які наслідки несвоєчасного надання такої допомоги тварині?

Це питання є важливим для оцінки ДНВД, оскільки своєчасність втручання часто визначає результат лікування та прогноз життя тварини. Тож експертне розв'язання цього питання має важливе значення для судочинства, оскільки дає відповіді на питання, поставлені в процесуальному документі про призначення СВЕ на розв'язання судветексперту, зокрема, щодо строків звернення та надання ветеринарної допомоги, з урахуванням тяжкості стану тварини та інших чинників, які могли вплинути на несприятливі наслідки; відповідність термінів сучасним ветеринарним стандартам, принципам, підходам тощо; наслідків для тварини через затримку у наданні ветеринарної допомоги.

Відтак, судветексперт оцінює, ВД була надана своєчасно чи із запізненням. Якщо ветдопомога була несвоєчасною констатує про характер порушення: надана із затримкою, що перевищує оптимальні строки реагування для даного захворювання (ушкодження).

Розв'язання цього питання також важливе для оцінки професійної компетентності працівника ВМ і своєчасності його дій, адже несвоєчасне надання ветдопомоги може призвести до: прогресування хвороби або ушкодження; ускладнень, які могли б бути запобігнуті; необхідності більш інтенсивного або ризикованого лікування; загрози життю або смерті тварини.

Обов'язково оцінюються можливі наслідки несвоєчасного надання ветдопомоги, зокрема погіршення клінічного стану, прогресування патологічного процесу, розвиток ускладнень (інфекційних, запальних, органних або системних), зниження ефективності лікування та, у критичних випадках, настання каліцтва або смерті. Таким чином, (існували / не існували) об'єктивні клінічні підстави для проведення термінового оперативного втручання, яке (перебуває / не перебуває) у причинно-наслідковому зв'язку з подальшим перебігом захворювання та його наслідками для тварини.

Аналізоване питання має безпосередній зв'язок з можливими ДНВД, адже, якщо судветексперт встановлює, що ветдопомога була надана несвоєчасно, і це призвело до погіршення стану або навіть смерті тварини, це є доказом ДНВД. Проте, якщо ветдопомога була своєчасною, а негативний результат настав через тяжкість хвороби або непередбачувані обставини, ДНВД будуть відсутні.

6) Чи в достатньому обсязі була надана ветеринарна допомога? Якщо ні, то які наслідки ветдопомоги

в недостатньому обсязі для здоров'я і життя тварини?

Відповідь на це питання у висновку експерта має важливе значення для з'ясування фактичних даних та обставин справи щодо встановлення достатності надання ветеринарної допомоги, визначення можливості недбалості або професійної помилки, встановлення причиново-наслідкового зв'язку. Тож, встановлюючи достатність надання ветдопомоги, судветексперт з'ясовує обсяг проведених необхідних діагностичних та лікувальних заходів; відповідність обсягу допомоги принципам і стандартам ветеринарної практики; чи не було пропущено дій, які в конкретній ситуації є обов'язковими (наприклад, аналіз біологічних середовищ організму, знеболення, антибіотикотерапія, належне післяопераційне спостереження тощо). Тобто судветексперт визначає, чи діяли фахівці ВМ професійно та належним чином. Це дозволяє оцінити відповідність комплексу лікувальних заходів сучасним науковим знанням і протоколам лікування.

Якщо надана ветдопомога була неповною, це дозволяє слідству та суду виявити в діях фахівців ВМ ознак недбалості, порушення професійних стандартів, ступеня тяжкості шкоди, завданої здоров'ю і життю тварини.

З'ясування наслідків надання ветеринарної допомоги в недостатньому обсязі є критично важливим аспектом. Для цього судветексперт встановлює, чи призвів недостатній обсяг ВД до погіршення стану здоров'я тварини або прогресування захворювання; чи могло воно спричинити страждання тварини; розвиток ускладнень, які можна було запобігти; зниження ефективності лікування, каліцтво або смерть тварини; чи була шкода результатом природного розвитку хвороби, а в тяжких випадках — її загибель, або наслідком саме недостатніх дій працівника ВМ.

Через це питання можна виявити ДНВД, наприклад: неправильна діагностика захворювання, призначення неадекватних або неефективних препаратів, порушення дозувань, термінів або способів введення ліків, пропуск необхідних процедур або контрольних обстежень.

Якщо ветдопомога була надана в недостатньому обсязі, судветексперт має надати експертну оцінку щодо характеру недоліків, зазначивши обсяг проведених заходів (не відповідав / не повністю відповідав) вимогам сучасної ветеринарної практики, зокрема були відсутні: необхідні діагностичні обстеження, патогенетична терапія, моніторинг стану тварини, профілактика ускладнень тощо.

Розкриття цього питання у висновку судового експерта допомагає з'ясувати: належність виконання фахівцем ВМ професійних обов'язків; підстави для відповідальності (дисциплінарної, адміністративної або кримінальної); ознаки порушення права власника тварини або законодавства щодо захисту тварин.

Вплив визначення достатнього обсягу наданої ветеринарної допомоги на наслідки для здоров'я і життя тварини полягають в такому: якщо комплекс лікувальних заходів не відповідав стандартам, це може свідчити про наявність дефектів у наданні допомоги. Проте, якщо заходи були правильними і відповідали вимогам, навіть у разі негативного результату, дефекти відсутні, а смерть або погіршення стану тварини розглядають як наслідок хвороби, а не ДНВД.

На підставі аналізу клінічної документації, наданих матеріалів справи та характеру захворювання (ушкодження) судветексперт встановлює, що ВД була надана в достатньому обсязі / недостатньо. Надання ВД в недостатньому обсязі могло / призвело до погіршення стану тварини та перебуває / не перебуває у прямому причиново-наслідковому зв'язку з наслідками для її здоров'я або життя.

Судветексперт на підставі цього питання формує висновок про причиново-наслідковий зв'язок: чи могли недоліки у комплексі лікувальних заходів спричинити негативний результат (погіршення стану або смерть). Тобто, з'ясування аналізованого аспекту аспекту, дозволяє судветексперту дати відповідь на два ключові питання: якість надання ветдопомоги (достатність, повнота, своєчасність, професійність) та наслідки її недостатності.

7) На якому етапі надання ветеринарної допомоги почалося ускладнення захворювання (травми)?

Це питання є ключовим для визначення причиново-наслідкового зв'язку та оцінки ДНВД, оскільки дозволяє судветексперту з'ясувати, чи спричинили погіршення стану тварини дії або бездіяльність працівника ВМ, чи негативний результат був наслідком природного перебігу захворювання або травми.

Важливість з'ясування цього питання для судочинства полягає в тому, що дозволяє визначити момент настання ускладнень (конкретизувати етап: первинний огляд, діагностика, консервативне лікування, оперативне втручання тощо), що є критичним для оцінки: клінічний стан тварини на різних етапах допомоги; строки і послідовність лікувальних заходів; аналіз обставин ускладнення на момент конкретного етапу (прогресування патологічного процесу, погіршення клінічного стану, виникнення ускладнень тощо); фактори, які могли вплинути на розвиток ускладнень: (несвоєчасна діагностика, недостатній обсяг лікувальних заходів, порушення методики лікування тощо); можливість дій працівника ВМ запобігти або мінімізувати ускладнення, тобто встановити, ускладнення (було / не було) прогнозованим на даному етапі за наявних даних про стан тварини та характер хвороби (травми); своєчасності надання ветдопомоги, правильності діагностики, адекватності лікувальних заходів. Також допомагає встановити, чи могли своєчасні та правильні дії працівника ВМ запобігти погіршенню стану або смерті тварини.

Об'єктивне з'ясування етапу надання ветдопомоги, на якому почалось ускладнення захворювання (травми) має безпосередній зв'язок із визначенням ДНВД, адже, якщо судветексперт встановлює, що ускладнення виникли через помилки або затримку на певному етапі надання ветдопомоги, це є доказом наявності ДНВД. Проте, якщо ускладнення настали незалежно від дій працівника ВМ (наприклад, через тяжкий перебіг хвороби (травми)), дефекти відсутні. На цій основі формується висновок про наявність або відсутність причинно-наслідкового зв'язку між діями працівника ВМ і ускладненнями стану здоров'я тварини та можливість мати вплив на подальший перебіг захворювання та стан тварини.

8) Чи правильно, своєчасно та в достатньому обсязі проведено реанімаційні заходи для тварини?

Відповідь судветексперта на це питання у висновку має важливе значення для з'ясування фактичних даних та обставин справи щодо встановлення належності, своєчасності та достатності обсягу проведених реанімаційних заходів для тварини, а також з'ясуванню можливих ДНВД.

Вітак, для встановлення належності реанімації тварини, судветексперт має визначити: обсяг необхідних реанімаційних заходів; правильність їх проведення з точки зору ветеринарної методики та відповідність принципам і стандартам надання невідкладної допомоги тваринам. Це дозволяє оцінити професійність дій працівника ВМ.

Судово-експертний аналіз своєчасності проведення реанімаційних заходів має важливе значення, адже за невідкладних клінічних станів тварини, будь-які зволікання можуть бути фатальними та оцінюватись як ДНВД. Для цього, судветексперт встановлює своєчасність початку реанімаційних заходів одразу після настання критичного стану тварини, а також наявність можливих затримок, які могли вплинути на наслідки для її здоров'я і життя.

Правильність проведення реанімації судветексперт оцінює, аналізуючи відповідність застосованих методів та прийомів сучасним ветеринарним стандартам, протоколам та підходам до реанімації. Неправильне проведення свідчить про порушення професійних стандартів і є прямою ознакою ДНВД.

Оцінюючи своєчасність проведення ветеринарних реанімаційних заходів судветексперт визначає, чи початок реанімаційних заходів відповідає клінічній необхідності та стану тварини. Тож несвоєчасна ветдопомога може призвести до погіршення стану, незворотних ускладнень або загибелі, що є наслідком ДНВД.

Повнота (обсяг) реанімаційних заходів визначається судветекспертом, виходячи з аналізу, чи проведені всі необхідні етапи реанімації, зокрема, підтримка дихання, кровообігу, контроль болю, стабілізація життєво важливих функцій, обов'язково враховуючи, конкретну клінічну ситуацію, повноту застосованих необхідних ветеринарних процедур, а також аналізує, чи могло «недостатнє» лікування спричинити смерть або ускладнення.

Вітак слід зазначити, що неповне виконання реанімаційних заходів — ознака недостатнього обсягу надання ВД, що також є ДНВД.

Судово-експертна оцінка належності проведених ветеринарних реанімаційних заходів надасть можливість суду можливі дефекти в діях фахівців ВМ, зокрема, чи була смерть (або погіршення стану здоров'я тварини) наслідком тяжкої патології, чи результатом неправильних/ несвоєчасних дій працівника ВМ; чи є підстави стверджувати про недбалість, порушення професійних стандартів або службову недбалість. Це — основа для юридичної оцінки дій працівника ВМ.

З'ясуванням причинно-наслідкового зв'язку допомагає встановити: чи могли правильно проведені реанімаційні заходи змінити результат; чи є між діями працівника ВМ і наслідками прямий причинний зв'язок. Тож вирішення аналізованого аспекту дозволяє відповісти на три головні питання: чи діяли правильно, чи діяли вчасно, чи діяли в достатньому обсязі, відповідно до принципів та стандартів надання ветеринарної допомоги. І саме це дає можливість слідству та суду визначити, чи могли дії працівника ВМ під час проведення реанімаційних заходів вплинути на життя тварини та чи є підстави для юридичної відповідальності.

9) Чи перебувають у причинному зв'язку недоліки надання ветеринарної допомоги з настанням негативних (тяжких) наслідків для здоров'я тварини?

Це питання є ключовим для визначення ДНВД, оскільки воно встановлює наявність або відсутність причинно-наслідкового зв'язку між діями або бездіяльністю працівника ВМ та негативними наслідками для тварини. Його значення можна розглянути детальніше у таких аспектах:

1) судово-ветеринарний і юридичний аспекти: для СВЕ встановлення причинного зв'язку є основою для формулювання висновку про наявність ДНВД. Проте без відповіді на це питання неможливо визначити, чи є негативні наслідки результатом конкретних дій / бездіяльності (або недбалості) працівника ВМ, чи вони виникли незалежно від наданої ветдопомоги;

2) ветеринарний аспект: дозволяє оцінити, чи порушення стандартів, підходів, принципів ветеринарної практики (наприклад, неправильна діагностика, недотримання протоколів, принципів, підходів лікування) безпосередньо призвели до погіршення стану здоров'я тварини; дає змогу розрізнити природний перебіг хвороби від негативного впливу ДНВД;

3) практичне значення для СВЕ: визначення причинного зв'язку допомагає обґрунтувати рекомендації щодо виправлення ДНВД у роботі закладів ветеринарної медицини, а також є підставою для

юридичної відповідальності працівника ВМ або клініки ВМ у разі завдання шкоди здоров'ю або смерті тварини;

4) методологічний аспект вирішення судветекспертом цього питання полягає в тому, що воно задає структуру експертного дослідження: спочатку виявляються ДНВД, потім встановлюється, чи вони мали прямий вплив на негативні наслідки для здоров'я і життя тварини. Без цього аналізу судветексперт не може дати об'єктивний, обґрунтований, правильний і правдивий висновок про ДНВД.

Отже, питання про причинний зв'язок є центральним для оцінки якості надання ветдопомоги та формулювання висновку експерта. Воно визначає, чи недоліки в діях працівника ВМ були реальною причиною шкоди тварині, а не лише фактом формального порушення стандартів.

10) Яка причина смерті тварини та чи перебувають у причинному зв'язку дефекти надання ветеринарної допомоги з настанням смерті?

Для обґрунтованої відповіді на це запитання в контексті СВЕ експерт звертає увагу на два взаємопов'язані аспекти: встановлення причини смерті та аналіз причинно-наслідкового зв'язку з діями/недоліками в діагностиці, лікуванні та реанімації тварини. Тож причина смерті тварини аналізується судветекспертом на основі комплексного вивчення клінічних даних (аналізу історії хвороби, даних попередніх обстежень, симптомів, дій ветеринарного персоналу), лабораторних досліджень крові, сечі, бактеріологічних, вірусологічних, паразитологічних досліджень; патологоанатомічне дослідження трупа тварини; факторів навколишнього середовища (умов утримання, харчування, стресових факторів).

Щоб встановити, чи ДНВД спричинили смерть, судветексперт ідентифікує дефекти допомоги, наприклад, проведена неправильно діагностика, застосоване несвоєчасне лікування, порушені процедури надання ветдопомоги, допущені помилки при введенні препаратів; оцінює їх потенційний вплив: чи могли ці помилки або недоліки посилити основне захворювання або стати самостійною причиною летального результату; встановлює причинний ланцюг: показує прямий зв'язок між дефектом і наслідком, тобто що смерть тварини настала безпосередньо або через наслідки неправильної ветдопомоги, а не лише паралельно з нею.

У судово-ветеринарній практиці причинно-наслідковий зв'язок вважається встановленим, якщо можна безпосередньо або опосередковано довести, що без наявних ДНВД летальний результат ймовірно не став би або мав би менш тяжкий характер.

На підставі цього визначають причину смерті — захворювання або стан, який безпосередньо призвів до летального результату.

11) Чи пов'язаний розлад здоров'я тварини або настання смерті з дією ветеринарних лікарських засобів, які їй застосовувались?

Це питання має вирішальне значення для визначення ДНВД, оскільки воно дозволяє встановити або спростувати зв'язок між розладом здоров'я тварини або настанням її смерті та дією ветеринарних лікарських засобів, які їй застосовувались.

Важливість питання для практики СВЕ та надання юридичної оцінки діям працівника ВМ полягає в тому, що воно допомагає судветексперту з'ясувати, чи можна було уникнути смерті тварини, якби ветеринарні лікарські засоби були підібрані, введені або дозовані правильно; оцінити правильність вибору препарату, дозування та способу введення, а також сумісність з іншими ліками чи станом здоров'я тварини; наявність побічних реакцій; диференціювати смерть, яка настала через захворювання, від смерті, що настала через помилкове чи необережне застосування ліків.

З'ясування питання щодо зв'язку розладу здоров'я тварини або настання смерті з дією ветеринарних лікарських засобів, які їй застосовувались може свідчити про ДНВД. Тож, якщо встановлюється, що ветеринарний лікарський засіб безпосередньо або опосередковано спричинив смерть тварини через порушення його дозування, кратності та комбінації застосування, не врахування видової чутливості тварини до препарату тощо, це є доказом наявності ДНВД. Навіть, якщо основне захворювання було важким, помилкове застосування препарату могло прискорити або погіршити стан, що також є підставою для висновку про дефект. Тож робиться висновок про причинно-наслідковий зв'язок між дією ветеринарного лікарського засобу та розладом здоров'я або смертю тварини.

12) Чи пов'язане настання розладу здоров'я або смерті тварини з неправильно визначеною схемою діагностики?

Це питання має значення для визначення ДНВД, оскільки смерть тварини може бути наслідком помилок на етапі діагностики, а не тільки лікування. Тож важливість цього питання полягає в тому, що діагностика – фундаментальна складова ветеринарної допомоги. Неправильна або неповна діагностична схема може призвести до: встановлення помилкового діагнозу; призначення несвоєчасного або неправильного лікування. Визначення зв'язку між смертю тварини та діагностичною помилкою допомагає з'ясувати, чи мала смерть об'єктивну причинну основу у неправильних діях працівника ВМ.

З'ясування зв'язку настання смерті тварини з неправильно визначеною схемою діагностики, як елементом ДНВД, дозволяє констатувати, якщо встановлено, що смерть настала через неправильно визначену схему діагностики, це свідчить про наявність ДНВД. Для цього судветексперт аналізує: повноту та адекватність проведених обстежень тварини; відповідність діагностичної схеми сучасним

ветеринарним стандартам, підходам, принципам; чи були пропущені критичні діагностичні кроки. На основі цього робиться висновок про причинно-наслідковий зв'язок між дефектом діагностики та смертю тварини.

Навіть за коректного лікування, несвоєчасна або неправильна діагностика могла зробити терапію неефективною, що прямо пов'язує негативний наслідок із діями працівника ВМ.

13) Чи пов'язане настання розладу здоров'я або смерті тварини з неправильно визначеною схемою лікування?

Це питання є істотним для оцінки ДНВД, оскільки смерть тварини може бути прямим наслідком помилок у лікуванні, навіть якщо діагностика була правильною. Відтак, важливість експертного з'ясування питання полягає в тому, що схема лікування визначає весь комплекс терапевтичних заходів: ветеринарні лікарські засоби, правильність дозування, методів і частоту введення, тривалість лікування, комбінації препаратів, своєчасність та адекватність проведених процедур тощо.

Неправильно визначена схема може призвести до: відсутності ефекту від лікування; розвитку ускладнень; погіршення стану здоров'я тварини або летального результату. На основі цього робиться висновок про наявність або відсутність причиново-наслідкового зв'язку між помилками у лікувальній схемі та смертю тварини.

Неправильно визначена схема лікування тварини може бути оцінена як ДНВД, якщо смерть настала через помилку в схемі лікування. Зауважимо, що навіть за правильної діагностики неправильне лікування може зробити терапію неефективною або навіть небезпечною для життя тварини.

З'ясування аналізованого питання дозволяє оцінити професійні якості працівника ВМ, а також дозволяє встановити наявність ДНВД та його вплив на негативний наслідок для здоров'я і життя тварини.

14) Чи можливо було врятувати життя тварини у разі своєчасного і правильного надання кваліфікованої ветеринарної допомоги?

Важливість аналізованого питання для оцінки ДНВД полягає в тому, що воно дозволяє встановити, чи смерть тварини була результатом природного перебігу хвороби, чи летальний результат був наслідком недоліків у професійних діях працівника ВМ, чи її можна було уникнути у разі правильного й своєчасного ветеринарного втручання; дає змогу оцінити ефективність альтернативних дій, які могли б змінити прогноз і врятувати життя тварини; є критерієм для визначення професійної компетентності працівника ВМ, а також наявності або відсутності ДНВД.

Зв'язок розв'язання цього питання із визначенням ДНВД полягає в такому: якщо експерт встановлює, що смерть можна було запобігти у разі правильного втручання, це є прямим доказом ДНВД. Проте, якщо навіть у разі ідеального лікування смерть була неминучою, відповідальність працівника ВМ відсутня, а летальний результат розглядається як наслідок тяжкого захворювання або природного перебігу стану.

На підставі проведеного дослідження встановлено, що стан тварини на момент звернення та проведені ветеринарні заходи відповідають/не відповідають сучасним стандартам, загальним принципам, сформованим підходам ВМ. Виявлені недоліки у діагностичній схемі та лікувальному процесі (у разі наявності) спричинили / не спричинили погіршення стану та настання смерті тварини, а за своєчасного та правильного застосування ветеринарних заходів життя тварини могло бути збережено / не могло бути збережено. Тож встановлюється / не встановлюється причиново-наслідковий зв'язок між ДНВД та негативним наслідком для здоров'я і життя тварини.

Тож, якщо судветексперт встановлює, що за дотримання принципів відповідних підходів та своєчасного лікування смерть тварини могла бути запобігнута, це є підставою для висновку про ДНВД. Якщо навіть за ідеальної допомоги життя тварини врятувати було б неможливо, відповідальність працівника ВМ за негативний результат відсутня, а смерть розглядається як наслідок тяжкого захворювання, тобто збіг обставин.

Нарешті, відповідь на це питання у висновку експерта дозволяє констатувати, чи надана ВД була дефектною і чи саме її недоліки спричинили летальний результат.

З метою надання обгрунтованої й повної відповіді на питання щодо можливості врятування життя тварини у разі своєчасного й правильного надання кваліфікованої ветеринарної допомоги судветексперт оцінює: строки звернення і надання ВД, повноту та правильність лікувально-діагностичних заходів, строки і обсяг її наданої ветдопомоги; відповідність лікувальних дій сучасним протоколам, принципам, підходам; наявність альтернативних методів лікування, які могли б змінити прогноз перебігу хвороби. На підставі цього формулюється висновок про причиново-наслідковий зв'язок між ДНВД і смертю тварини.

15) Чи можливо було запобігти смерті плодів, провівши кесарів розтин?

Це питання є вагомим для оцінки ДНВД за ускладненої вагітності або пологів, оскільки дозволяє визначити, чи втрата плодів була наслідком недоліків у професійних діях фахівців ВМ, чи настала незалежно від наданої ветеринарної допомоги. Воно дозволяє оцінити, чи могло врятувати життя плодів своєчасне хірургічне втручання (кесарів розтин); вказує на професійну компетентність працівника

ВМ, зокрема, правильність оцінки стану самки-матері, своєчасність проведення оперативного втручання, підготовку та виконання ветеринарної процедури.

Є критерієм для визначення ДНВД: якщо смерть плодів могла бути запобіжною за правильного втручання, це свідчить про наявність недоліків.

Такий ДНВМ судветексперт встановлює на основі аналізу стану самки-матері та плодів на момент звернення за ветдопомогою; строків та обґрунтованості проведених ветеринарних дій; наявності альтернативних методів порятунку плодів; відповідності хірургічного втручання (кесарового розтину) сучасним стандартам, принципам, підходам тощо у ветеринарній медицині.

Якщо судветексперт встановлює, що смерть плодів настала через відсутність своєчасного кесарського розтину, це є доказом ДНВД. Проте, якщо навіть під час проведення хірургічної операції шанси на виживання плодів були мінімальні або відсутні, відповідальність працівника ВМ відсутня, а смерть плодів розглядають як наслідок патологічного перебігу вагітності. На підставі цього формується висновок про наявність або відсутність причиново-наслідкового зв'язку між діями працівника ВМ та смертю плодів.

16) Чи мали можливість працівники ветеринарної медицини виявити хворобу тварини під час її ветеринарного огляду?

Це питання є важливим для оцінки ДНВД, оскільки воно дозволяє визначити, чи негативний результат (погіршення стану або смерть тварини) міг бути запобігнений у разі правильного та своєчасного ветеринарного огляду.

Важливість вирішення цього питання судветекспертом для судочинства полягає в тому, що ветеринарний огляд є першою ланкою в системі діагностики та лікування. Тож для об'єктивного встановлення ДНВД для виявлення хвороби тварини під час її ветеринарного огляду судветексперт аналізує: обсяг і якість проведеного ветеринарного огляду; відповідність стандартам, принципам, підходам у ветеринарній медицині; наявність клінічних проявів хвороби на момент огляду. За допомогою СВЕ можна з'ясувати правильність оцінки стану тварини, повноту збору анамнезу та дотримання алгоритму клінічного огляду.

Якщо хворобу можна було діагностувати на момент ветеринарного огляду, проте цього не зроблено, це може свідчити про професійну недбалість працівника ВМ або ДНВД. Проте, якщо стан тварини на момент огляду не дозволяв діагностувати захворювання, ДНВД вважаються відсутніми, а негативний результат слід розглядати як наслідок хвороби. На основі цього робиться висновок про наявність або відсутність причиново-наслідкового зв'язку між дефектами ветеринарного огляду та негативними наслідками для здоров'я і життя тварини.

17) Який ступінь тяжкості тілесних ушкоджень, отриманих твариною під час надання їй ветеринарної допомоги?

Це питання є важливим елементом оцінки ДНВД, оскільки ступінь тяжкості тілесних ушкоджень прямо впливає на висновок про наявність помилок і їх наслідки. Судово-ветеринарне визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини, проводиться відповідно до методичних рекомендацій¹⁷.

Важливість визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень у тварини допомагає кількісно та якісно оцінити шкоду, завдану тварині внаслідок ветеринарних процедур (діагностичних, лікувальних, реабілітаційних, реанімаційних, профілактичних); відрізнити несприятливий наслідок, який є природним для хвороби, від ушкоджень, спричинених неправильними діями працівника ВМ. Також сприяє оцінці наслідків ДНВД: легкий ступінь – мінімальні, можливо, обмежені дискомфортом; середній ступінь – потребує додаткового лікування, спричиняє значний стрес чи біль; тяжкий ступінь – загрожує життю, спричиняє смерть або незворотні зміни в організмі тварини.

Ступінь тяжкості тілесних ушкоджень, отриманих твариною під час надання їй ветеринарної допомоги, має прямий зв'язок з ДНВД. Якщо тілесні ушкодження пов'язані з неправильними діями або недоліками ветдопомоги, це є об'єктивним доказом ДНВД. Чим тяжчі ушкодження, тим виразніший та юридично значущий дефект, що може свідчити про професійну недбалість або порушення ветеринарних принципів, правил тощо.

Практичне значення аналізованого питання полягає в тому, що судветексперт визначає, чи відповідали дії працівника ВМ стандартам, принципам, правилам тощо. Ступінь тяжкості дозволяє оцінити, чи спричинив ДНВД серйозні наслідки для здоров'я або життя тварини, що важливо для складання висновку експерта про причиново-наслідковий зв'язок. Крім цього, аналізоване питання є основою для юридичної оцінки та можливої потенційної відповідальності працівника ВМ.

Тож визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень у тварини дозволяє судветексперту об'єктивно оцінити, чи мало місце порушення стандартів надання ветдопомоги, і наскільки ці порушення вплинули на здоров'я або життя тварини.

18) Чи є наслідком ДНВД каліцтво тварини?

¹⁷ Яценко. І. В., Парилівський О. І. Правила судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини: метод. рек. Харків. 2022. 47 с. (внесені до додатку 27 «Переліку науково-технічної та довідкової літератури, що використовується при проведенні судово-ветеринарної експертизи: наказ Міністерства юстиції України 08.05.2018 № 1467/5.).

Каліцтво тварини може бути наслідком ДНВД, але не в кожному випадку. Відтак, каліцтво тварини може розглядатися як наслідок ДНВД лише за умови встановлення прямого або опосередкованого причиново-наслідкового зв'язку між діями (бездіяльністю) працівника ВМ та настанням каліцтва. Судово-ветеринарне визначення каліцтва тварин, проводиться відповідно до розробленої автором цієї статті методики¹⁸.

Каліцтво тварини може бути наслідком ДНВД, якщо судветекспертом встановлено, що: воно виникло внаслідок неправильних, несвоєчасних або неповних дій працівника ВМ; мали місце діагностичні, лікувальні, технічні чи організаційні дефекти; за належної ветеринарної допомоги каліцтва можна було уникнути або зменшити його тяжкість.

Не вважається наслідком ДНВД, якщо: каліцтво є результатом тяжкого перебігу захворювання або травми; воно виникло незалежно від дій працівника ВМ; навіть за правильною та своєчасною допомогою його неможливо було запобігти. Проте, ключовим критерієм є причиново-наслідковий зв'язок. Для визнання каліцтва наслідком ДНВД експерт повинен довести, що саме недоліки ветдопомоги були необхідною умовою настання каліцтва тварини.

19) Чи мав можливість працівник ветеринарної медицини надати належну ветдопомогу із встановленням захворювання, з урахуванням рівня його професійної підготовки й кваліфікації?

Вагомість цього питання є ключовим для оцінки професійної відповідальності та наявності ДНВД, оскільки воно дозволяє встановити, чи негативний результат (погіршення стану або смерть тварини) виник через об'єктивні обставини, чи через недоліки у професійних діях працівника ВМ.

Розв'язання цього питання судветекспертом дозволяє оцінити органом досудового розслідування або судом професійну компетентність працівника ВМ з урахуванням його рівня підготовки та кваліфікації; вказує, чи здійснені дії відповідали можливостям і стандартам, принципам та підходам, яких можна очікувати від працівника ВМ з певною кваліфікацією; важливо для визначення, чи смерть тварини або погіршення стану були наслідком ДНВД, а не об'єктивних обставин (тяжкого перебігу хвороби, гострої патології тощо). У зв'язку з цим, судветексперт оцінює: рівень кваліфікації та професійної підготовки працівника; адекватність та своєчасність наданої допомоги; відповідність дій сучасним ветеринарним стандартам. На цій основі робиться висновок про наявність або відсутність причинно-наслідкового зв'язку між діями ветеринара та негативним результатом.

Відповідь судветексперта на аналізоване питання має безпосередній зв'язок із визначенням ДНВД. Тож, якщо експерт встановлює, що працівник мав можливість надати належну допомогу, але не зробив цього, це є доказом ДНВД. Проте, якщо ж навіть за належної підготовки та кваліфікації працівника ВМ не було можливості запобігти негативному результату, ДНВД відсутні.

Отже, визначення можливості надання належної ветеринарної допомоги з урахуванням рівня підготовки та кваліфікації дозволяє судветексперту оцінити правильність і ефективність дій працівника ВМ, наявність ДНВД та їхній вплив на стан здоров'я або життя тварини.

20) Чи порушив працівник ветеринарної медицини свої посадові інструкції, надаючи ВД під час виконання своїх професійних обов'язків?

Це питання є важливим для визначення наявності ДНВД та професійної відповідальності працівника ВМ, оскільки воно дозволяє оцінити, чи негативний результат (погіршення стану здоров'я або смерть тварини) виник через порушення встановлених правил і його обов'язків такого працівника.

Важливість питання для судочинства полягає в тому, що воно дозволяє встановити, чи дії працівника ВМ відповідали його посадовим обов'язкам та внутрішнім посадовим інструкціям закладу ВМ. При цьому судветексперт аналізує: зміст посадових інструкцій закладу ВМ; відповідність фактичних дій працівника ВМ зазначеним інструкціям та встановленим вимогам; вплив порушень на стан здоров'я тварини та наслідки таких порушень для її здоров'я.

Порушення посадових інструкцій може включати: неналежне проведення діагностики або лікування; порушення принципів введення препаратів; невиконання необхідних процедур або контрольних обстежень. Це питання є юридично значущим, бо прямо впливає на оцінку професійної недбалості та ДНВД.

На основі аналізу наданих матеріалів справи, медичної документації та порівняння дій працівника ветеринарної медицини із вимогами посадових обов'язків, судово-ветеринарний експерт у своєму висновку оцінює відповідність дій спеціаліста посадовим інструкціям, загальноприйнятим стандартам ветеринарної практики, принципам і підходам. При цьому експерт визначає наявність можливих відхилень, зокрема: порушення методики діагностики (відсутність необхідних досліджень, пропуск ключових клінічних ознак), невиконання встановлених вимог стосовно обсягу або термінів проведення лікувальних заходів, порушення правил оперативного втручання чи післяопераційного контролю, а також інші невідповідності, чітко вказані у посадових інструкціях. У разі виявлення порушень

¹⁸ Яценко І. В. Методика судово-ветеринарного дослідження тварин з метою встановлення їх каліцтва. Харків, 2023. 50 с. Реєстр. код 18.1.01 / Реєстр методик проведення судових експертиз : офіц. сайт. URL: <https://rmpep.minjust.gov.ua/search> (дата звернення: 01.03.2025).

обов'язково надається оцінка їхнього потенційного впливу на здоров'я або життя тварини та фіксується, чи могли такі порушення спричинити негативні наслідки.

Зв'язок аналізованого питання із визначенням ДНВД полягає в тому, що, якщо судветексперт встановлює, що працівник не дотримався посадових обов'язків, і це призвело до погіршення стану або смерті тварини, це є доказом ДНВД. Проте, якщо дії працівника ВМ були відповідні інструкціям, але результат негативний, дефекти відсутні, і смерть тварини розглядають як наслідок тяжкого перебігу хвороби або природних чинників.

На основі цього формується висновок про наявність або відсутність причиново-наслідкового зв'язку між порушеннями посадової інструкції працівника ВМ та негативними наслідками для здоров'я і життя тварини.

21) Який вид дефектів надання ветдопомоги виявлено під час виконання працівником ветмедицини своїх професійних обов'язків?

Це питання відіграє ключову роль для СВЕ, слідства та суду, оскільки дає змогу не просто встановити факт наявності недоліків, а конкретизувати їх характер і професійну природу, класифікувати виявлені порушення, визначити їх сутність і стадію виникнення, оцінити коректність професійних дій працівника ВМ, дозволяє дати загальну експертну оцінку рівню наданої ветдопомоги – чи була вона належною, своєчасною та адекватною стану здоров'я тварини, а чітка ідентифікація виду дефекту є підставою для вирішення питання про професійну, дисциплінарну, матеріальну, адміністративну або й кримінальну відповідальність працівника ВМ.

Розв'язання цього питання потребує від судветексперта з'ясування, на якому етапі надання ветдопомоги виник дефект (амбулаторному, лікування в стаціонарних умовах, у післягоспітальному етапі), встановлення виду виявленого дефекту за складом (юридичним наслідком) (нешасний випадок або професійна помилка у ветеринарній практиці, злочин, проступок); виду дефекту за характером ветеринарної допомоги (дефект у зв'язку з недостатньою або несвоєчасною, або неправильною ветеринарною допомогою або дефекти у зв'язку з ненаданням ветеринарної допомоги).

Ключове значення має експертна оцінка дефекту за елементами ветеринарної допомоги, зокрема: діагностичні дефекти (неправильне встановлення діагнозу, неповне або несвоєчасне проведення обстеження, ігнорування клінічних ознак чи результатів досліджень тощо); лікувально-тактичні дефекти (неправильний вибір методу лікування, невідповідність лікування встановленому діагнозу, порушення стандартів і протоколів, принципів лікування тощо); лікувально-технічні дефекти (помилки під час виконання маніпуляцій, операцій; неправильне застосування лікарських засобів (дозування, спосіб та кратність введення тощо); організаційні дефекти (несвоєчасне надання ветдопомоги, відсутність належного контролю за станом здоров'я тварини, недоліки в умовах утримання або стаціонарного лікування); деонтологічні (професійно-етичні) дефекти (неналежне інформування власника тварини, порушення принципів професійної етики тощо); документаційні дефекти (відсутність або неналежне ведення ветеринарної документації; внесення неповних або недостовірних даних до ветдокументів тощо). Крім того, за відповідних ветеринарних випадків експерт може надати оцінку дефектам профілактики, реабілітації або реанімації.

Тож визначення виду дефекту дає змогу системно оцінити дії ветеринарного фахівця та віднести їх до конкретної групи професійних помилок, встановити, на якому саме етапі було допущено порушення і чи відповідали дії працівника ВМ сучасним вимогам та стандартам ВМ.

Також зазначимо, що без визначення виду ДНВД неможливо обґрунтовано відповісти, чи пов'язані виявлені недоліки з негативними наслідками для тварини (погіршення стану здоров'я, ускладнення, загибель).

Отже, саме на основі встановленого виду ДНВД експерт формує обґрунтований, структурований і доказовий висновок для суду або слідства.

Висновки

У статті обґрунтовано, що правильно сформована теоретико-гносеологічна конструкція питань до судветексперта є визначальним чинником ефективності експертного дослідження, оскільки вона забезпечує логічну послідовність пізнання всіх етапів надання ветдопомоги – від діагностики до наслідків, включаючи їх причиново-наслідковий зв'язок, обставин справи – від встановлення фактичних даних до формування обґрунтованого висновку експерта.

Систематизований комплекс питань дозволяє визначити ДНВД за їх видами, етапами виникнення та характером порушень, що забезпечує можливість комплексної оцінки професійних дій працівника ВМ відповідно до сучасних стандартів і принципів ветеринарної практики.

Запропонована система питань є методологічною основою для встановлення причиново-наслідкового зв'язку між діями або бездіяльністю працівника ВМ, ДНВД та негативними наслідками для здоров'я чи життя тварини, що є центральним елементом як висновку експерта, так і юридичної оцінки діяння.

Правильно сконструйовані та структуровані питання мають важливе прикладне значення, оптимізують процес експертного дослідження, підвищують його повноту, обґрунтованість і доказове значення, мінімізують ризик неповного дослідження обставин справи, сприяючи формуванню чіткого, логічного та переконливого висновку судветексперта, забезпечує єдність експертної практики; до-

звляють слідству і суду об'єктивно оцінити якість надання ветдопомоги, визначити наявність дефектів, їх вплив на стан тварини, а також вирішити питання про вид і ступінь відповідальності працівника ВМ.

References

- Yatsenko I. Paradyhmasudovo-veterynarnoi ekspertyzy: monohrafiia. Kharkiv : NNTs «ISE im. Zasl. Prof. M.S. Bokarius», 2024. 536 s. https://drive.google.com/file/d/10Uo-4V1AozIxeRCv_SS0UnlX2sYITYOH/view.
- Larson M., Low R., Adler J. A., Schortz L., Shaw S. P., Blackie K., Grace K., Hsu Y. J., Wu A. M. Patient safety events cause harm across a variety of veterinary care settings: a global retrospective analysis. *J Am Vet Med Assoc.* 2025. 263(7):1-9. doi: 10.2460/javma.24.08.0523.
- Skrypka M. V., Boiko Yu. O. Praktyka patomorfologichnykh doslidzhen u vyznachenni defektiv nadannia veterynarnoi dopomohy. Mat-ly Vseuk. nauk.-prak. konf. vykladachiv i zdobuvachiv vyshchoi osvity «Aktualni pytannia veterynarnoi morfologii, patologii ta biotekhnologii», prysv. pamiaty doktora veterynarnykh nauk, profesora P.M. Havrylina (1965-2020 roky zhyttia) (Dnipro, 19-20 bereznia 2026 r.). Dnipro, 2026. S. 88-90. URI: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/13680>.
- Lawson H. C., Musser M. L., Regan R., Moore A. S., Hohenhaus A., Flesner B., Johannes C. M. Toxicity, outcome, and management of anthracycline overdoses in 16 dogs. *Journal of Veterinary Internal Medicine.* 2022. 36(1):234-243. doi: 10.1111/jvim.16325.
- Barazowski J. A., Forsythe L. R., Gochenauer A. E. Assessment and categorization of medication errors in a veterinary teaching hospital. *Journal of the American Pharmacists Association.* (2003). 2025. 65(4):102362. doi: 10.1016/j.japh.2025.102362.
- Hepworth-Warren K. L., Maynard-Swift E., Prange T., Colwell C., Stallings O., Derks K. G., Love K., Hepworth D. A., Marks S. L. Error reporting in a large animal veterinary teaching hospital identifies medication errors occur most often in the prescribing phase of therapy. *Journal of the American Veterinary Medical Association.* 2023. 262(3):1-7. doi: 10.2460/javma.23.10.0556.
- Pinho R. H., Nasr-Esfahani M., Pang D. S. J. Medication errors in veterinary anesthesia: a literature review. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia.* 2024. 51(3):203-226. doi: 10.1016/j.vaa.2024.01.003.
- Robinson A. R., Cruz Benedetti I. C., Pang D. S. Multiple medication errors in the perianesthetic emergency management of a horse. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia.* 2024. 51(1):107-109. doi: 10.1016/j.vaa.2023.10.001.
- Pinho R. H., Robinson A. R., Pang J., Pang D. S. J. Perianesthetic Dose Calculation Errors by Veterinary Students During a Live Animal Teaching Laboratory. *Journal of Veterinary Medical Education Home.* 2025. 30:e20250037. doi: 10.3138/jvme-2025-0037.
- Pinho R. H., Tscheng D., Cheema J. S., Pang D. S. J. Incidence and type of voluntary reported perianesthetic medication errors in community veterinary clinics in Calgary, Canada. *American Journal of Veterinary Research.* 2024. 85(9):ajvr.24.04.0119. doi: 10.2460/ajvr.24.04.0119.
- Schortz L., Mossop L., Oxtoby C., Bergström A., Wu A. W. Peer support after clinical incidents in veterinary care: Adopting the RISE (Resilience In Stressful Events) program. *PLoS One.* 2026. 21(1):e0341324. doi: 10.1371/journal.pone.0341324.
- Erratum for «Veterinary healthcare needs to talk more about error: For the wellbeing of our patients and medical teams». *Journal of Veterinary Internal Medicine.* 2023. 37(1):391. doi: 10.1111/jvim.16609.
- Chapman A. J., Bennett P. C., Rohlf V. I. Development and Evaluation of the Veterinary Nurse Burnout Prevention Survey (VNBPS). *Veterinary Sciences.* 2026. 13(1):56. doi: 10.3390/vetsci13010056.
- Santos L. C. P., Goodwin W. A., McArthur M. L. Navigating veterinary error disclosure: An examination of humble leadership and safety attitudes in veterinary practices in Australia. *Vet Rec.* 2025. 197(9):e5816. doi: 10.1002/vetr.5816.
- McDaniel M., Glazier E PharmD Candidate, Truong N PharmD Candidate, Marsh L PharmD Candidate, Cahill N., Essel L. B., Melton B. L., Meyer E. G. Veterinary prescription errors in a community pharmacy setting: A retrospective review. *Journal of the American Pharmacists Association.* (2003). 2022. 62(2):512-518. doi: 10.1016/j.japh.2021.11.007.
- Whipple K. M., Leissinger M. K., Beatty S. S. Frequency and classification of errors in laboratory medicine at a veterinary teaching hospital in the United States. *Veterinary Clinical Pathology.* 2020. 49(2):240-248. doi: 10.1111/vcp.12851.
- Wolfenden G., James F. E., Hung L. H. T., Bruce M., Thompson M. Comparative accuracy of two veterinary-calibrated point-of-care glucometres for measurement of blood glucose concentration in dogs. *Journal of Small Animal Practice.* 2022. 63(7):512-519. doi: 10.1111/jsap.13491.
- Davidow E. B., Owen T., Rishniw M. Knowledge and attitudes towards surgical safety checklists: a survey of veterinary professionals. *Journal of the American Veterinary Medical Association.* 2023. 261(5):1-9. doi: 10.2460/javma.22.09.0405. PMID: 36626287.
- Burti S., Zotti A., Banzato T. Role of AI in diagnostic imaging error reduction. *Frontiers in Veterinary Science.* 2024. 11:1437284. doi: 10.3389/fvets.2024.1437284.
- Daly M. L. The case for quality improvement in veterinary medicine. *Journal of Veterinary Emergency and Critical Care.* (San Antonio). 2023. 33(1):11-15. doi: 10.1111/vec.13264.
- Sinmez C. C., Aykun A. İ., Cengiz R. S. A retrospective study of pet owners' complaints against veterinary practices in Türkiye (2012-2021). *Journal of the American Veterinary Medical Association.* 2024. 262(9):1-8. doi: 10.2460/javma.23.10.0586.
- Turner M. Improving veterinary patient safety through systems analysis of clinical incidents. *Vet. Rec.* 2022. 191(12):496-498. doi: 10.1002/vetr.2559.
- Love L., Graham L., Love K. The use of a checklist reduces errors in equipment set-up by veterinary student anesthetists. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia.* 2025. 52(5):571-578. doi: 10.1016/j.vaa.2025.05.003.

- Alexander-Leeder C. A., Guess S. C., Waiting D. K., Davidow E. B. Medical errors: Experiences, attitudes and perspectives of incoming and outgoing final-year veterinary students in the USA. *VetRec.* 2022. 91(3):e1735. doi: 10.1002/vetr.1735.
- Giles G., Boland L. A., Kirkwood N., Ward M. P., Quain A. Categorising reported errors and incidents from morbidity and mortality meetings (M&Ms) in a small animal multi-specialty veterinary teaching hospital. *Australian Veterinary Journal.* 2025. 103(5):267-275. doi: 10.1111/avj.13426.
- Low R., Wu A. W. Veterinary healthcare needs to talk more about error: For the wellbeing of our patients and medical teams. *Journal of Veterinary Internal Medicine.* 2022. 36(6):2199-2202. doi: 10.1111/jvim.16554.
- Johann V. K., Busse C., Volk H. A., Kleinsorgen C. German Cat and Dog Owners' Views on Veterinary Error Handling: Communication and Transparency Concerns from Qualitative Interviews. *Animals (Basel).* 2025.15(20):2981. doi: 10.3390/ani15202981.
- Johann V. K., Kleinsorgen C., Volk H. A., Busse C. Expectations of dog and cat owners when dealing with veterinary errors and the emotional impact of such errors. *Vet Rec.* 2026. Jan 8. doi: 10.1002/vetr.70226.
- Yatsenko I. Epistemological construction doctrine of the veterinary care defect phenomenon in forensic veterinary examination. *Law. Human. Environment.* 2023. Vol. 14, No. 3. Pp. 115-132. doi: 10.31548/law/3.2023.115.
- Yatsenko I. V. Defekt nadання veterynarnoi dopomohy v aspekti sudovo-veterynarnoi ekspertyzy: definitsiia, oznaky ta chynnyky, shcho yikh zumovliuiut. *Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Aktualni pytannia veterynarnoi medytsyny: realii ta perspektyvy – 2025»*, prysv. 95-richchiu vid dnia narodzhennia profesora, d-ra biol. nauk, zasl. pratsivnyka osvity Ukrainy, vidminnyka vyshchoi osvity Chechotkina Oleksii Vasylovycha (Kharkiv, 15 travnia 2025). Kharkiv, 2025. S. 96-101. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/fakulteti-instituti/fakultet-veterynarnoyi-meditsini/naukovo-profesijna-diyalnist-vykkladachiv-fvm/>
- Yatsenko I. V. Metodyka sudovo-veterynarnoi ekspertyzy z metoiu vyznachennia defektiv veterynarnoi dopomohy. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky.* 2023. Vyp. 4 (33). S. 57–86. doi: 10.32353/khrife.4.2023.05.
- Yatsenko I. V. Mozhlyvostisudovo-veterynarnoekspertyzyu vyznachenni defektiv nadання veterynarnoi dopomohy, yaki nehatyvno vplynuly na zhyttia i zdorovia tvaryn. *Aktualni pytannia sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky : zb. mat-liv Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 150-rich. vid dnia narodzh. vidom. vchen.-kryminal., d-ra nauk, prof. Rudolfa Archybalda Reissa (Kharkiv, 23.05.2025).* Kharkiv : NNTs «ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokarius», 2025. S. 228-533. URL: https://drive.google.com/file/d/18Gx1C_EtcS0Oznhg0wfcopjriM0ESoo/view.
- Yatsenko I. Sudovo-veterynarna ekspertyza yak zasib otsiniuvannia defektiv nadання veterynarnoi dopomohy za babezioz sobaky. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Innovatsiini pidkhody u veterynarnii medytsyni: kontrol zaraznykh tanezaraznykh khvorob tvaryn»*, prysviachena 80-richchiu vid dnia narodzhennia profesora, doktora veterynarnykh nauk, A. V. Berezovskoho (m. Sumy, 27–28 lystopada 2025 roku). Sumy, 2025. S. 12-16. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/24392248-64c5-45fe-8e72-9ba6f807f920/content>.
- Slivinska L., Zinko H., Rii M. Klasyfikatsiia ta vyznachennia osnovnykh pomylok u roboti likaria veterynarnoi medytsyny za vnutrishnoi patolohii u tvaryn. *Conference «Modern Methods of Diagnostic, Treatment and Prevention in Veterinary medicine»*. 2024. S. 74-75. Retrieved from <https://nvlvet.com.ua/index.php/conference/article/view/5296>.
- Yatsenko. I. V., Parylovskiy O. I. Pravyla sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody, zapodiiani zdoroviu tvaryny: metod. rek. Kharkiv. 2022. 47 s. (vneseni do dodatku 27 «Pereliku naukovo-tekhnichnoi ta dovidkovoi literatury, shcho vykorystovuietsia pry provedenni sudovo-veterynarnoi ekspertyzy: nakaz Ministerstva yustyttsii Ukrainy 08.05.2018 № 1467/5).
- Yatsenko I. V. Metodyka sudovo-veterynarnoho doslidzhennia tvaryn z metoiu vstanovlennia yikh kalitstva. Kharkiv, 2023. 50 s. Reistr. kod 18.1.01 / Reistr. metod. provedennia sudovykh ekspertyz : ofits. sait. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search> (data zvernennia: 01.03.2026).

Надійшла до редколегії: 16.03.2026 / Рецензовано 17.04.2026 / Прийнято до друку 29.05.2026 / Доступно онлайн 30.05.2026

Приклад цитування:

Яценко, І. (2026). Теоретико-гносеологічна конструкція питань, які ставляться у процесуальному документі про призначення судово-ветеринарної експертизи щодо дефектів надання ветеринарної допомоги. *Архів кримінології та судових наук.* 1 (13). 197-223. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.20>